

Något om livet och om sorgens makt

Från våra anor under Gustava Malvina Sjöbergs (IV 29) anor, vilka jag inte tidigare presenterat i någon bok utan, endast på min hemsida peggybergglind.se under OTTO WILHELM KARLSSONS (III 14)

Gustava Malvina var Johan Olofs barnbarn Herlitz Widells hustru Bertas farmor.

Manufakturisten*) /smeden i Eskilstuna Andreas Cattronius (VII 234) far var gästgifvaren Hans Ericsson (VIII 468) i Åsmundbo och vid dennes död 1748 gick att läsa: *"Hans Ericsson Gästgifvare vid Åsmundbo född 1713 d. 15 juni, fadren var Eric Ericsson och modern Britta Hansdotter dersammanstädes. Gift år 1736 med pigan ärliga Catharina Andersdotter i Giettbo med vilken han hafve sammanlefvat och med henne till världen fordrat 5 barn, 2 söner och 1 dotter lefva ännu, fört en christen, anständig lefnad, de sista åren som socknens gästgifvare, förtjenst all beskedlighet gästgifvare i Åsmundbo. I några dagar swår insätter invärtes ref och obstuerat lif, dog d. 12 april, av invärtes sjukdom, åldern är 34 år och 10 månader. Begrafs Dominie (Miherieordias)".* – Vid tiden var sonen Andreas Cattronius (VII 234) bara 3 år gammal. År 1749 gifter modern Catharina Andersdotter (VIII 469) om sig med drängen Johan Johansson i Lerendebo. Han blir sedermera gästgifvare i Åsmundbo, förmodligen efterträder han förre gästgifvaren Hans Ersson.

*) Manufaktur=ursprung, verkstad, där arbete bedrevs med tillhjälp av handverktyg, sedermera liktydligt med manufakturvaror, textilvaror samt vissa järn- och stålvaror. Jfr. Järnmanufaktur; Järn- och metallmanufaktur.

Här Källa: 312012_f_4701. Men har även tidningsurklipp från

Ur gulnande papper 4701

Det är länge sen nu. Det var förresten i tredje Gustavs dagar. Hülphers hade för en 30 år sedan ruskat i en kärra på våra knaggliga sockenvägar, fröjdats över naturens alla under i Bergslagen och noga bemärkt och upptecknat nytt och gammalt. I Åsmansbo by 3/4 mil norr om Smedjebacken lär han någon gammal välförståndig danneman visa platsen där den ödelagda hyttan legat och med förtjusning hörde han om de närliggande höjdernas otaliga gruvhål. När han fortsatte sin färd uppför backen genom byn förbi gamla gästgivargården tittade ärlige socknemannen Jan Jansson ut genom fönstret och bytte tankar med sin hustru om den resandes yrke och hemort. Sonen Carl och styvsonen Anders (VII 234) sprungo på dörren och hunno upp skjutsen vid grinden uppe i backen. Hemkomna igen berättade de om alla stora lådor och korgar, som den resande medfört, och nog voro de säkra på, att han skulle få gå uppför Ställbergsbacken.

Men som sagt 30 år har gått sedan dess. Jan Jansson börjar få känning av de första ålderskrämporna, han är över 60 år. Sonen Carl Jansson har nyligen på många socknemäns begäran blivit antagen till sockneskomakare, och styvsonen Andreas Cattronius (VII 234) är välbeställd smed i Eskilstuna.

Jan Jansson är nu på väg till Mattsbo. Det har kommit brev från Eskilstuna. Själv kan han inte få ihop mera än namnet sitt, och visserligen skryter sonen med att han kan få ihopét, men Jan Jansson tycker, att det låter på annat sätt då bokhållaren sakta och högtidligt läser först utanskriften och sedan innehållet.

Bokhållaren bryter munlacket och läser:

Dannemannen ärlige och välförståndige Jan Jansson i Åsmundbo gamla gästgivaregård, Norrbärke.

Huldaste och käraste föräldrar. Den högste välsigne eder.

Får härmedelst till bevarande av K:te Föräldrars skrivelse berätta vårt tillstånd. Så gud bättre drages jag med en kiär hustru med en svår gulsot som utmattar oss mycket. Dock gudi ära under förnögdtt håpp till den stora guden som är de krankas läkare och hugsvalar de som under förtröstan på hans heliga nåd sätter tröst til hans faderliga nåd.

Våra barn har dock gudi lof hälsan och mår väl så länge gud behagar. Gud den aldra högsta som genom en helig och oinskränkt makt styrer våra jordiska tider han välsigna K:te föräldrar med all andelig och timlig välsignelse till detta jordiska livet på en hög och lutande ålder vid dystra graven få nedlägga trötta vandringsstaf och ingå i den saliga evigheten.

Evige Gud styre våra dagar så med sin saliga nåd att vi en gång införe herrens ansigte få i kärligt omfamnande av en huld frälsare få mötas bland de saligas antal.

Får emellertid aflemna min och min K:te hustrus samt barnens kärliga hälsningar hvarjämte med barnslig vördnad framhärda til graven aldra huldaste föräldrars lydige son i döden.

Anders Cattronius.

Fristaden (Eskilstuna) d. 6 maii 1785.

N. B. Hvad bror Carl Jansson begiært få medfølger mitt säkra yttrande att vid k. föräldrars död få vi vidare ingå nytt Contract över min Åsmansbo hemmandel som iag till mina föräldrar i dess lifstid förärt till dess Condition.

Svåger Carl Jansson och hustru Britia hälsas 1000 de falt ifrån oss tackar för all dess stora godhet, hvad lilla Jan beträffar så mår han väl med denna propphiation gud den högste välsigne eder alla. V.G.

1788 överlät Anders Cattronius sin egendom i Åsmansbo åt sin halvbroder sockenskomakaren Carl Jansson som ersättning för att han ”gådt föräldrarna tillhanda och ännu bär för dem ett ömt omsorg, ty afstår jag all min rättighet efter mina föräldrars afgang från världen så väl uti löst som fast egendom dock så att så länge far och mor lefver bär han för dem en kristlig omsorg och sitta de i frid och lugn till sina dödsdagar hvarefter Carl Jansson för sin lydnad och trohet får ensam lyfta kvarlåtenskapen.”

Denna försäkran skrevs i juni 1788 och sedan föräldrarna strax därefter avlidit, sänder Cattronius ännu en försäkran angående hemmansdelen och ”allt det som därtill lyder och hädanefter med trolighet åtvinnas kan oqvalt av mig och mina efterkommande till evärdlig ägo och då han mina föräldrar i döddagar skiöts af mig och mina opåtalt lyfta all deras kvarlåtenskap”.

Fristaden den 29 dec. 1788.

Högtärade Ald;kierste föräldrar. Den högsta allmagten beskyddde eder. I anledning av försynens heliga nåd och allvisa styrelse får jag under djupaste bedrövelse tillstålla det allmagten har under en långvarig och tärande dock med kristerligt tålmod under gudelig beredelse behagat i en salig stund hädankalla och till sina frögdboningh försätta dess ädla själ. Min i livstiden älskade kiära man för detta manufacturisten Anders Cattronius här i fristaden, hvilket skiedde d. 29 dec. dennes uti en ålder aaf 44 år.

Gud som räknat alla våra dagar och satt vårt liv ett mål före fant i sin heliga vishet för godt kalla denna in i frälsarens blod rentvagna själen till sig då han förnögd under korsens bördo och svåra sjukdom fick efter trägen längtan av sin frälsare omfamnande nedläggga sin matta vandringsstav för frälsarens fötter och den i jesu blod rentvagna själen fick vinna sin önskan och intaga den sälla glädjen hos sin själs brudgumme. Då dagarna hafva en ände.

Min store och evige Gud som i sitt heliga beslut styrer våra jordiska öden han den store guden som afmätt våra dagar innan de af stoftet bildade blevo så i nåder till oss alla hugsvala trösta och hjälpa i bedrövelsens tid och låta en gång de sorger nobla försvinna som fördunklat min glada sohl. Herren låte oss alla med tålmod mottaga herrens nådiga agande och avvände från k:te föräldrar, syskon släkt och anhöriga alla bedrövelsens händelser.

De övriga svågrar och syskon hälsar alla 1000 de falt ifrån mig och samtliga barnen.

Jag hade gärna sett om K.ste föräldrar och syskon kunnat komma hit till min K. mans begravning den 4 jan. 1789 (brevet kom fram den 18 jan).

Emellertid innesluter iag K. föräldrar och samtliga syskon i den högsta nåd befallande eder alla Gudi hvarmed iag med samtliga barnens hälsning lefver aldri kiäraste föräldrars...

lydiga i dödens
Catharina Elisabeth Kattronius
född Bock
nu högst bedrövad enka.

Från Eskilstuna i slutet av 1700-talet skrivs brev 1789 ”Från gulnande papper” bevarat. Och till gamla gästgivaregården i Åsmansbo, Norrbärke, anlände den 18 jan. 1789 nedanstående brev. Avsändaren var änkan (Chatarina Elisabeth Bock (VII 235)) efter smeden Anders Cattronius, som i unga år överlämnat brukandet av sin bergsmansskattehemmandel åt sin styvfar ärlige och välförståndige Jan Jansson i Åsmansbo, för att själv kunna arbeta som välbeställd smed i Eskilstuna.

Brevet, som den 18 jan. 1789 anlände till Åsmansbo lydde:

Till Danne och socknemannen
Ärlige och välförståndige
Johan Jansson

Eskilstuna den 1 mars 1792.

Sorgliga tider.

Till änkan efter framlidne manufacturisten Anders Katronius, Eskilstuna, anlände våren 1792 budskapet att hennes svärfader, dannemannen Jan Jansson i Åsmansbo gamla gästgivaregård bäddats ned i Norrbärke kyrkogård.

Catharina Elisabeth skrev då hem till sin svärmoder ett tröstebrev, som återgives här nedan. Det är daterat den 1:sta mars 1792 och den 2:de aug. sänder hon ännu ett brev hem. Då har döden ryckt bort ett av hennes barn, ”en lydig och högt älskad son”, och man förstår väl att hennes klagan är äkta. Breven lyda:

Min af hiertat högt älskade kära svärmoder Gud hiälpe och tröste Eder i bedrövelsen.

Som den sorgliga tidning hos oss influit at den högste guden behagat hädankallat min i lifstiden, men nu hos Gud salig svärfader. För den skull nederlägger jag tillika med mina barn för den alsvådliga guden som har död och liv i sina händer. At med sin anda och gudomliga nåd ville trösta och hugsvala min hulda och kära svärmoder att med tålmod kunna utstå de svåra öden som är så tung och tryckande börda för en hög ålderdom. Jag tillika med mina barn har deltagit uti min kära svärmors och kära svågers sorgbundna tillstånd. Och önskar att Herren täcktes afvända ifrån Eder och oss sorgbudelser uti långeliga tider. Härmed får jag även tacka kjära svåger för Notifikation samt det medföljande brevet till min son. Som han med sin goda bredvillighet vill nu återlämna fullmakt att kära svåger äger frihet bevaka hans rätt, efter medföljande fullmakt vj äro alla nögda att svåger åtager sig att bevaka vår sak, ty han är närmast därtill, som alltid varit mon om sina kära föräldrar. Lätt os veta hur saken går. Så får vi sedan koma öfverens. Hälsas från alla våra barn till hela släkten, men allra mest från mig till kära svärmor och svåger hvarmed jag städse lever min högt ärade kära svärmoders lydiga sonhustru.

Catharina El: Catronius (Född Bock). Eskilstuna d:1 Mars 1792

Redan den andra aug. samma år måste hon meddela att hennes förhoppningar om att ”Herren täcktes afvända dylika sorgebudelser uti långeliga tider” kommit på skam. Då skrev hon:

Eskilstuna fristad d. 2 aug. 1792.

Högt ärade min k:ra svärmoder. Det har alltid varit mig en glädje til at få fagna slägt och vänner med min skrivelse låta dem veta om mitt goda tilstånd, det är för mig också nu en hjertans sorg at berätta om mitt öde, hvad kan större öde hvara än at först mista en kiär make, vara moder för fyra stycken omyndiga barn. Jag ser dem växa til och förväntar av dem min ålderdomströst, men hvad händer enk: en lydig och en av högt älskad son lägges på sotsängen och inom fyra dagar ser jag honom vara af döden redan försat ur tiden in evigheten –. Han dog den 26 juli kl, inomet 9 om Aftonen intet nog därmed. Det två älsta av mina döttrar som siuknade långt före honom äro änteligen på bättringsvägen så at iag om dem har et godt hopp men hvad förhoppning kan iag hafva. Då iag som aldta mäst smikrade mig om min K:s sons hälsas återfående hvar döden som närmast han talte redigt och frimodigt til sista stunden han gaf upp sin anda i min famn då iag som minst förmodade. At se en kär son utan lif två döttrar på sotsängen med bleka kinder utmärglade och förlamade lemmar ligga och sucka öfver sin broders bortgång hur tiden. At se en mindre dotter gämte mig vid sin käre broders dödsbädd med tårar i ögonen och ett beklemmt hierta – kostade på mig mera än iag med orden kan beskriva. Av hans död såväl som andras lärer iag huru litet det är bevänt med vårt liv. Det är lika med det som de blommor i lundenom växa. Den ena dagen gifva de både fågring och lukt den andra äro de af vädret nedeskakade och förvisnade til intet.

Gud som är allas tröstare han måste också vara vår som i bedrövelse qvare äro:

Hvar god min kära svärmoder och hälsa til all min slägt och underrätta dem om mitt öde. Jag skall aldrig upphöra at vara min högt ärade kära svärmoders...

tjänstvilliga Catharina (E) Chatronius. V. G.

– Rättelse av mig förf:P:s. Jan Jansson var inte Chatarina Elisabeths svärfar. Hennes riktiga svärfar var Hans Ersson (VIII 468) i Åsmundbo, född 1713 i Åsmunbo Norrbärke socken. Men han dog redan år 1748 och lämnade änkan/tillika Chatarina Elisabeths svärmor Catharina Andersdotter från Giettbo i Norrbärke med 6 minder-åriga barn mellan en nyfödd och den äldsta 11 år gammal. Så hon gifter om sig året därpå med gästgivaren Jan Jansson och får med honom ytterligare 4 barn. Då hon/svärmodern dör år 1801 kan man läsa: ”*Enkan Catharina Andersdotter i Åsmansbo f. 1716 9/3 i Getbo, varit 2 gg gift med afledne Hans*

Ersson i Åsmansbo, sedan med aflidne gästgifvaren Jan Jansson i Åsmanbo, haft 6 barn i första giftet af vilka 1 son och 1 dotter efterleva och 4 barn i sednare giftet af vilka 2 söner och 1 dotter efterleva, lefvat anständigt, ålderdom död 15 febr, 84 år, 10 månader och 15 dagar gammal, begravd den 1 mars.” –

Ovanstående Chatarina Elisabeth Bock, gift Catronius dottersons dotter Gustava Malvina (29) Sjöberg föds sen år 1838 i Katarina församling Stockholm. Gustav Malvina är min mors Berta Hildegard Marias farmor.

Branden i Stadsgården 1842 i Stockholm

Stockholm fredagen den 4 februari 1842.

Utdrag ur ”Vita Bergens barn” av Per Anders Fogelström. Sid 240, 241...

Stadsgården var egentligen ett hamnområde och redan på 1500-talet hade det bestämts att den skulle ”förbli alldeles fri och uppbyggd”. Men byggnadsförbudet hade aldrig varit effektivt. Hamnen hade blivit en arbetsplats också för andra än sjöns och hamnens arbetare. Vid bryggorna trängdes sjöfolket med tvätterskor och roddarmadamer, längs bergskanten fanns stuvarkontor, försäljningsbodas, upplag och rader av krogar. Det fanns också bostäder, vidare en kasern för renhållningshjon och en reservoar för orenlighet. Vid Ballastplatsen nedanför Söderbergs trappor hade man till och med byggt stora femvåningshus för fabriksverksamheten. Mellan vattnet och fabriksbyggnaderna smalnade strandkanten till en trång gångstig. Längre österut blev det så trångt att stigen helt försvann och ersattes av en smal träbrygga som löpte utmed strandremsan bort mot området Sista styvern. Där låg en krog med samma namn och därifrån ledde en brant trätrappa uppför berget.

I det höga huset vid Ballastplatsen inrymdes sedan flera år tillbaka firman Bergman & Bohnstedts stora fabriksanläggning. Det var stadens första maskindrivna bomullsspinnerier, spindlarna drevs av kraften från en av ångbåtskonstruktören Owens ångmaskiner. Spinnerimaskinerna var av belgiskt fabrikat, England som varit föregångsland när det gällde sådana tillät ingen export.

För att täcka ångmaskinens behov av bränsle hade man omgärdat fabriken med väldiga vedhögar, omkring tusen famnar ved låg staplarna intill husmurarna.

Bergman & Bohnstedts bomull hade snabbt blivit mycket populära, kanske därför att många köpare tytt namnstämpeln B & B som en förkortning av Bästa Bomull. Omkring trehundra personer arbetade vid företaget, de flesta minderåriga. Fabriksanläggningen ansågs vara den största och förnämsta i sitt slag inom hela riket. – Nedan framforskat och framställt av Kerstin Andersson (Författarens syssling)

Stockholms mekaniska

BOMULLS-SPINNERI

Catharina Östra Kyrkogatan nr. 27

Stockholms Mekaniska
BOMULLS-SPINNERI.
Catharina Östra Kyrkogatan.
No 27.

Sedan ägarna af ovannämnda fabrik kommit i erfarenhet deraf att större delen af de barn, som användas vid fabriken, såväl genom adägsenheten af deras hemvist, hvarigenom största delen af den för måltiderna medgifna tiden förspilles på vägen från och till fabriken, som äfven att barnen understundom förses med knapp och otjenlig föda, så hafva ägarna till förekommande af de oordningar och den menliga inverkan på barnens hälsa, som oundvikligen häraf blifva en följd, så föranstaltat, att barnen i den vid Spinneriet belägna Matinrättningen erhålla...

1:0 Frukost kl. 8 – 9.
2:0 Middag kl. 1 – 2.
3:0 Aftonvard kl. 4 – 5.

Alltsammans emot ett fastställt pris af Tio skillingar riksgäld för hvarje dag, hvilka å dagspenningen afdragas.

Denna ordning tager sin början under loppet af instundande Januari månad och ega de föräldrar, hvilka icke anse densamma öfverensstämmande med sina berättigningar, att genast skilja sina barn från fabriken, emedan undantag icke kunna göras.

Till beredande af tillfälle för barnen att erhålla undervisning i Christendom samt räkna och skriva, äro äfven ägarna sinnade att inrätta en Söndagsskola, hvarom vidare skall tillkännagifvas.

Stockholm December 1836.

STOCKHOLM, Hos L. J. HJERTA, 1836.

Sedan ägaren af ovannämnda fabrik kommit i erfarenhet deraf att större delen af de barn, som användas vid fabriken, såväl genom aflägsenheten af deras hemvist, hvarigenom största delen af den för måltiderna medgifna tiden förspilles på vägen från och till fabriken, som äfven att barnen understundom förses med knapp och otjenlig föda, så hafva ägarna till förekommande af de oordningar och den menliga inverkan på barnens hälsa, som oundvikligen häraf bliva en följd, så föranstaltat, att barnen i den vid Spinneriet belägna Matinrättningen erhålla...

- 1:0 Frukost kl. 8 – 9
- 2:0 Middag kl. 1 – 2
- 3:0 Aftonvard kl. 4 – 5

Alltsammans emot ett fastställt pris af Tio skilling för hvarje dag, hvilka i dagspenning afdragas.

Denna ordning tager sin början under loppet af instundande Januari månad och ega de föräldrar, hvilka icke anse densamma öfverensstämmande med sina berättigningar, att genast skilja sina barn från fabriken emedan undantag icke kunna göras.

Till beredande af tillfälle för att erhålla undervisning i christendom samt räkna och skriva, äro äfven ägarna sinnade att inrätta en Söndagsskola, hvarom vidare skall tillkännagifvas.

Stockholm December 1836

10 skilling riksgäld år 1841 var lika mycket som 16, 20 kr i dagens värde (år 2017).

Forts på sidan 241 i Fogelströms bok...

Tidigare hade arbetarna inom manufakturerna ofta bott på arbetsplatsen. Men då hade arbetslokalerna varit uppdelade på många små rum och maskinerna varit få. I de väldiga arbetsalarna drevs mer än tiotusen spindlar av flera hundra maskiner – där ville man inte ha några boende. Många av arbetarna var dessutom barn från trakten och bodde hos föräldrarna. Men det fanns också hela familjer som arbetade på spinneriet och några av dem var inhysta i ett mindre hus som var anslutet till fabriksbyggnaden, det låg inkilat mellan ångpannehuset längst öster och den egentliga fabriken.

Väster om fabriken låg det stora magasinshuset där såväl den ännu obehandlade som den färdigspunna bomullen förvarades.

– Minns nu Catharina Elisabeth Catronius (Född Bock) från Fristaden i Eskilstuna och hennes brev om sorgen till släkten i Åsmundbo angående hennes son som dog år 1792. Nu handlar det om dottersonen, Gideon Sjöberg (V 58), änkling efter hustrun Anna Cajsa Gålbom från Sylta i Västmanland. Med henne fick han dottern Sophia Charlotta Sjöberg f. 1829-08-04 Finska Fsm., Sthlm. D. 1742-01-24.

Gideon och hans första hustru Anna Cajsa ha varit fattiga. I de flesta fall görs en bouppteckning efter en person som dör, men om man inte hade några pengar eller ägodelar av något värde, kunde man ansöka om, och eventuellt få ett ”Fattigbevis och det gjorde Gideon. Den 4 jan. 1831. Så i ”Register öfver Fattigbevis under åren 1829 till och med 1847” kan man läsa:

Att inga tillgångar finns uti Stånd Drabanten Gideon Sjöbergs, och dess afledne Hustrus bo intygas af oss undertecknade. Deras ända Barn, dottern Sophia Charlotta är född den 4 Aug 1829.

Stockholm den 4 januari 1831.

Johan Brolin

Erik Sundberg

Werkmästare

Skomakarmästare

Samt är tillagt Anna Catharina Sjöberg död 3/12 1830.

Gideon gifter om sig den 3 aug. 1832 med Johanna Maria Sohlberg (V 59) från Västervik. De får tillsammans 6 barn. Deras först födda dottern Elna Maria född i Adolf Fredriks fsm. I Stockholm den 1833-06-21, dör 6 år gammal av slag 1839-09-07 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarna Större i Stockholm.

De får även barnen:

Per Gideon Sjöberg f. 1835-10-06, Rörstrand 7, Stockholm, d. 1842-01-24 i branden på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarne Större

Tvillingarna Gustava Malvina (IV 29), f. 1838-07-16 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarne Större i Stockholm, d. 1893-12-08 på Tegelhagstorp, Krokek (E)

och Otto Reinhold Sjöberg f. 1838-07-16 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarne Större i Stockholm, d. 1842-01-22 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm. i Stockholm.

Tvillingarna Johanna Theresia f. 1841-06-02 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina församling, Kv. Stenbodarne Större i Stockholm, d. 1844-04-23 på Barnhuset, Stockholm

och Maria Hildegard Sjöberg f. 1841-06-02 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarne Större i Stockholm, d. 1841-09-12 på Östra Kyrkogatan 27, Katarina fsm., Kv. Stenbodarne Större i Stockholm.

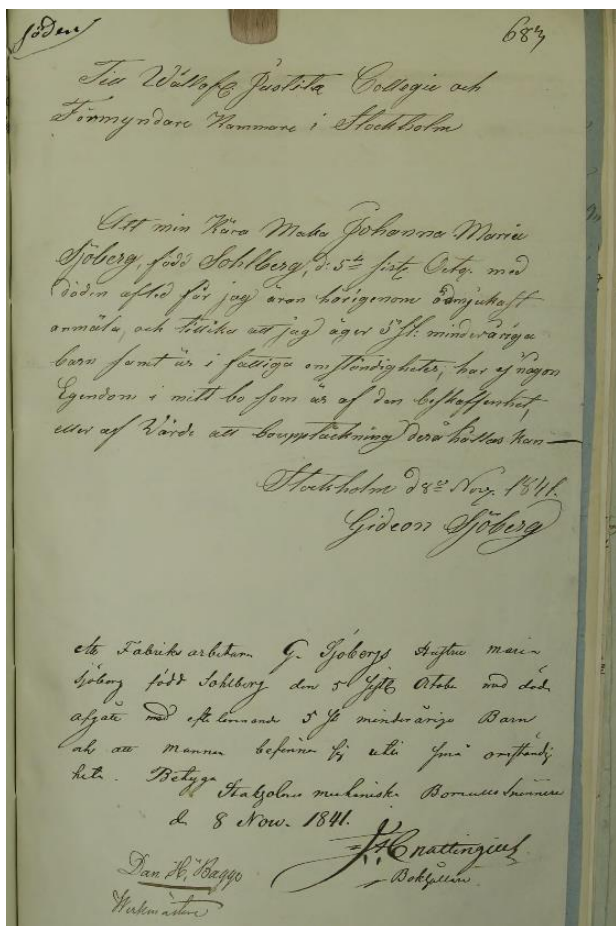
De tre barnen som dog vid branden på Bergman & Bohnstedts Bomullsspinneri, begravdes den 4 februari 1842 på Kungsholms Kyrkogård.

Så förutom dottern Sophia Charlotta, nu 12 år gammal har Gideon vid Johanna Maria Sjöbergs död även barnen Per Gideon Sjöberg 6 år och 3 mån., tvillingarna Gustava Malvina och Otto Reinhold drygt 3 år och 2 mån. gamla och tvillingen Johanna Theresia endast 4 månader och 3 dagar gammal. Tvillingsystem Maria Hildegard dog redan år 1741- 09-19 endast 1 månad före modern.

– Jag (Syssling, Kerstin Andersson) har hittat bouppteckningen efter Johanna, eller intyget på Gideons ”ekonomiska små omständigheter” (fattigdom). Med 5 små minderåriga barn.

Där står ”betygas av Stockholms Mekaniska Bomullsspinneri” (Bohnstedt & Bergmans Bomullsspinneri) den 8.11.1841. Familjen bor på samma adress som B & B. Catharina Östra Kyrkogatan nr. 27.

Så efter andra hustruns död 1841-10-10, Johanna Maria Sjöberg, född Sohlberg. Ansöker Gideon på nytt om ”Fattigbevis”.

Söder

693

Til Wälloflige Justitsie Collegie och
Förmyndare Kammare i Stockholm

Att min Kära Maka Johanna Maria
Sjöberg, född Sohlberg, d: 5 te Oct. med
döden afled får jag äran härigenom ödmjukast
anmäla, och tillika att jag äger 5 st: minderåriga
barn samt är i fattiga omständigheter; har ej någon
Egendom i mitt bo som är af den beskaffenheten,
eller f Wårde att bouppteckning derå kallas kan –

Stockholm d 8 Nov. 1841
Gideon Sjöberg

Att Fabriksarbetaren G. Sjöbergs Hustru Maria
Sjöberg född Sohlberg den 5 siste okt. med döden
afgått med efterlemnade 5 st minderåriga Barn och
att mannen befinner sig uti små omständigheter.

Betygas Stockholms mekanisk. Bomulls männen
d. 8 Nov. 1841

Dan H Bagge
Waktmästare

Jacob Anders Cnattingius
Bokhållare

Vad är det då som händer i Stockholm år 1842...

Ingen har skildrat händelsen bättre än i boken "Vita bergens barn" av Per Anders Fogelström.

Fortsättning på sidan 241 i Fogelströms bok om branden i Statsgården med ett sammandrag av händelseförloppet. Här antas att även Per-Anders Fogelström har läst Post-och inrikes tidningar från 1842-01-24 sidan 1 ... "Branden lärer hafva utbrutit genom en 13-årigs flickas ovarsamma handterande av ljuset. Samt från Stockholmskälla angående eldsvådor sidan 232.

Sammandrag från Per-Anders Fogelströms bok, sidorna 241 – 247.

Lördagskvällar vintertid brukade det vara ganska lugnt och tyst nere i Stadsgården. De som bodde där var inte så många och de som arbetade där hade avslutat arbetsveckan och givit sig hem eller ut i staden. Några lyktor spred sitt ljus över den övergivna hamnen men fabriken var nedsläckt.

Fabrikör August Bergman var på Kungliga teatern och såg uppträdande av bl.a. skådespelerskan Maria Charlotta Eriksson och operasångaren Julius Günter.

Ryktet kom så att sprida sig i salongen. Då man fick höra att det rörde sig om Stadsgården var det knappast någon mer än Bergman som var utsatt. Men kronprins Oskar som också var närvarande gav sig hastigt iväg, han skulle ta ledningen över släckningsarbetet.

Elden hade upptäckts vid niotiden, den hade uppstått i bostadshuset, där Gideon bodde med sina fem barn. Det berättades att flickan gått in på ett klädeskontor där tvättade linnetyger hängat på tork. Flickan som lyst sig med ett bart ljus hade antagligen förorsakat branden. Och då elden upptäcktes av fabriken vaktmästare kunde han varna folk i närheten. Olyckligtvis var vinden stark och östlig. Vinden förde elden mot fabriks-
huset. Sen dröjde det inte länge förrän eldslågorna slog ut genom fabrikshusets fönster.

Som alltid lockade kyrkklockornas klämtningar och synen av det väldiga bålet folkmassor ner till hamnen.

Kronprinsen, över- och underståthållaren, de båda polismästarna och brandchefen anlände, försök gjordes att driva undan alla som inte gjorde någon nytta. Men många åskådare kastade sig in i huset för att försöka hjälpa boende ut eller för att rädda vad som räddas kunde.

Flickan som man förmodade orsakat branden bars ut och lades på bår, hon var tolv år och svårt bränd. Hennes två små bröder, tre och sex år gamla, var redan döda. En bokhållare försökte rädda företagets räkenskaper och viktiga papper men skadades allvarligt av en kullrasande mur och dog efter några timmar. Vidare skriver Fogelström om hur svårt släckningsarbetet var, man var ju rädd för nedfallande bråte. De stora vedhögarna runt fabriksbyggnaden hade täckts över med brandsegel men fattade till slut eld och vidare pressade gnistor mot magasinshuset. Så började även ångpannehuset att brinna... Den våldsamma och förödande branden engagerade, väckte stark medkänsla med offren. Man tänkte också på de många fattiga

barn som blivit utan arbete. För omkring 300 människor, de flesta barn, fanns nu inte någon utväg än att kasta sig i den allmänna medlidsamhetens och välgörenhetens armar. Kung Karl Johan lät sammankalla statsrådet för att diskutera lämpliga åtgärder.

Sid. 245. Bland dem som burits ut ur det brinnande huset hade fyra avlidit, manufakturistens Sjöbergs (V 58) tre barn samt bokhållare Hök. Elva personer saknades och antogs ha blivit kvar i lågorna. Till de elva saknade hörde förutom vid fabriken anställda flera personer som givit sig ut för att delta i släckningsarbetet men som aldrig återvänt därifrån. Lämningar efter de innebrända var inte mera omfattande än att alla rymdes i en och samma kista.

Kung Karl Johan hade i god tid meddelat att begravningen av de elva skulle ske på hans enskilda bekostnad. Han hade också sagt att de anhöriga ägde rätt att inbjuda vilka och så många de önskade till jordfästningsakten i Katarina kyrka.

1842 "Fredagen den 4 februari 1842 Begravdes Manufakturisten Gideon Sjöberg (V 58) sina trenne barn sonen Petter Gideon Sjöberg 6 år dottern Charlotta Sophia 12 år och sonen Otto Reinhold 3 ½ år gl. [gamla] på Mellersta Jordan utan ... kl. ½ 5. Bor vid Stenbodarne Större ... No 27 Östra Kyrkogatan, af dessa trenne barn, blef det yngsta innebrändt vid Eldsvådan 22 jan ... Aug Bergmans Engelska Bomullsspinneri och 2ne äldre skadade av elden så att de afledo några dagar derefter, Kyrkoherden i Kungsholmen Pastor Junks [?], förättade deras jordfästning."

De tre barnen som dog vid branden på Bergman & Bohnstedts Bomullsspinneri, begravdes den 4 februari 1842 på Kungsholms Kyrkogård [Katarina (A, AB) FI:9 (1835-1844) Bild 199 / sid 387]

Händelsen slutar Fogelström med: Trots allt tonade tragedin bort för dem som bara befunnit sig i händelserna utkant. Livet går vidare.

Men för fadern Gideon och dottern/min morfarsmor och Kerstin Anderssons farmormor Gustava Malvina (IV 29) levde historien kvar under långa tider och kommer nu alltid att finnas kvar och minnas för kommande generationer.

"Gideon, och med all säkerhet Sophia Charlotta också (barnarbete), jobbade på spinneriet vid det tillfället. Och som vi har sett var bröderna Per Gideon och Otto Reinhold också med där. "Arbetade" kanske lite eller bara var med "för att inte springa lösa" som det hette. Och de dog alla tre. Hur Gideon måste ha försökt få tag på ungarna! Och de att få tag på honom! Vilka känslor som måste ha rusat igenom Gideon! Blev Gideon skadad? Förmodligen. Och troligtvis även farmors mor Gustava Malvina, den lilla 3-åriga flickan som gråtande måste ha sprungit omkring och ropat och letat efter pappa och syskonen. För jag kan inte tänka mig att hon var någon annan stans. Var då i så fall? Vad de måste ha gått igenom den natten i eldinfertot! Jag mår illa, på riktigt, när jag tänker på det. Och nu svämmar ögonen över!

Källa: Min syssling Kerstin Andersson.

Att denna förfärliga historia med Gustava Malvinas alla döda syskon visar att den länge kom att leva kvar. Gustav Malvina ger en av sina döttrar namnet efter sin syster Sophia Charlotta men vänder på namnet så att det blir Charlotta Sophia, vilkens sondotter är min syssling Kerstin Andersson. Men även Gustava Malvinas syster som dog redan 1841 Maria Hildegard hedras med att Gustava Malvinas son Otto Wilhelms dotter Berta Hildegard Maria får hennes namn fast omvänt. Berta Hildegard Maria var min (Peggys) mamma.

Fabrikör Bergman hade också, visade det sig senare, beslutat att förlägga verksamheten till annan plats. Han inköpte ett område i Helgona socken strax utanför Nyköping och anlade Hargs bomullsspinneri och väveri, som blev socknens största och mest omhuldade industri. Några av de vuxna arbetarna från det gamla spinneriet följde honom dit.

Uppfinnar-Jocke och Dubbel familjetragedi Källa: Min syssling Kerstin Andersson

Jag vet att vi har pratat mycket om Gideon Sjöberg och hans familj nu. Men Gideons äldre bror Victors liv och leverne var vitt skilt från Gideons liv. Och Victor var förmodligen en person som hade en hel del ansvar vid själva branden. Därför tänker jag berätta lite om honom. I och för sig blir bilden mer komplicerad, men den blir också mer nyanserad.

Victor var Herr Victor Sjöberg, han var fabrikör [hade en egen fabrik med en hel del anställda av olika slag, pigor, drängar, hantlangare, lärlingar (en av lärlingarna var deras kusin Albert Theodor Sjöberg), tjänare, bokföringspersonal, fabriksarbetare osv.], "upppinnare", manufakturist och sist, men inte minst, Sprutmästare vid Stockholms Stads Brandförsäkringsverk. Det var han under 30 år! Sprutmästare betyder i Victors fall att han var "Stadsbetjänt med uppgift att (själv eller under ledning av en förman) förestå vården av och arbetet vid en brandspruta, brandkapten. Sprutmästaren inspekterade regelbundet brandsprutan och brandpersonalens kunnighet."

Och jag får intrycket av att han varit som en teknisk Uppfinnar-Jocke ungefär. Han söker och får patent på det ena efter det andra. Han var ägare till fabriken och fastigheten där den var inrymd, samt marken. Han ägde även huset och marken där familjen bodde, där det också fanns bostadshus för en del av de anställda.

På hans fabrik tillverkade man tydligen lite av varje som hade med eld och vatten att göra. Jag vet inte när han startade fabriken exakt, men det tidigaste tidningsurklippet jag har hittat är från Post- och Inrikes Tidningar den 26.11.1830 (sid 4) där det finns två notiser under "Särskilda Kungörelser" Den första är om att han har "erhållit Privilegium Exclusivum under 5 års tid att tillverka och sälja av honom uppfunna sätt, att der slutna eldstäder användas, med tillhörande rörledningar afhjelpa inrökning i köksspisar.

"I sammanhang med ofwannämnde, får jag härmed wördsamt underrätta allmänheten att både wäggfasta och flyttbara köksspisar, som befordra utrökning, bespara bränsle och hålla köket varmt, tillverkas wid mitt factori, huset N:o 14, Kv. Moraset, vid Lundtmakaregatan. Stockholm som ofwan. Victor Sjöberg".

Den andra är "att undertecknad har erhållit Privilegium Exclusivum under 10 års tid ... för en brandspruta med slang...". Och så fortsätter han att tillverka, sälja, uppfinna, söka och få patent.

Andra exempel på hans uppfinningar:

Förbättringar i sättet att förfärdiga brandsprutor

Förbättringar i att förfärdiga köksspisar

Förbättringar i sättet att förfärdiga brandsprutor (igen)

Förbättring i sättet att förfärdiga köksspisar så väl faststående som flyttbara, med stekugn, som uppvärms af samma eld hvaröfver kokningen sker".

Förbättringar å den för länsning af fartyg använda s.k. Amerikanska stormpumpen.

Förbättringar av köksspisar och strykugnar med anslutna eldstäder ..., handsprutor af nyuppfinning som gifva oavbruten vattenstråle..., förfärdigat ett vattenuppfodringsverk..., icke förut här i Riket känd eller begagnad uppfinning af en med ångpanna försedd Vattentillbringare tillika är brandspruta.

Ja, så här kan jag fortsätta ett bra tag till. Och som sagt, det är hans egna uppfinningar som han får patent på och får alltså bara tillverkas och säljas av honom själv.

I februari 1832 gifte sig Victor med Carolina Henrietta Thomasson. De fick fem barn och hade även en fosterson. Den 20.11.1852 hittar jag en annan artikel. Att Victor Sjöberg för några år sedan skulle ha instämt sin hustru och en ung man, herr X, till rådhusrätten för att ha "begått hor med varandra". Hustru Sjöberg hade avlagt ed på att hon inte varit otrogen, men herr X kom inte till rådhusrätten för att avge eden. Enligt lagen skulle den frias som avlagt eden, den som inte hade avlagt eden skulle dömas som skyldig. Men rätten kom underfund med att man måste vara två för att vara otrogen. Så vad gör man då? Man kan inte döma hustru Sjöberg eftersom hon avlagt sin ed, man "måste" döma herr X eftersom han inte avlagt eden. Det blev tydligen lite rabalder i pressen angående den dåtida lagstiftningen!

Den 11.11.1852, drygt en vecka före det han stämmer sin hustru för otrohet, hittar jag en annons "Till Salu" där det står att Massans Fastighet N:3 i kvarteret Traktören är till försäljning "i enlighet med Borgenärernas fattade beslut i Fabrikör Victor Sjöbergs konkurs". Med alla fabriksinventarier och färdiggjorda effekter, var för sig eller tillsammans. Information kan fås av Fabrikör Victor Sjöberg på plats". Så han gick i konkurs.

Men uppenbarligen startade han om igen, eller något liknande. Och han kanske var som Uppfinnar- Jocke, gick upp i sina idéer och förverkligandet av dem. Utan att kanske ägna så stor tanke på kostnader och ekonomi i allmänhet. För den 8.3.1856 hittar jag i tidningen att man sammankallar Borgenärerna till ett Borgenärssammanträde den 26.3.1856 kl. 12 "å dagen" på Börskällaren med anledning av Fabrikör Victor Sjöbergs konkurs. *Igen!*

Victor kan tydligen inte motstå frestelsen att uppfinna. Den sista patentansökan jag har hittat är från 6.2.1857, och som han får. Om han då hade en egen fabrik igen, har jag ingen aning om. Kanske var det staten/kommunen som betalade honom för att få bättre brandredskap.

Sedan hittar jag att Carolina Henrietta flyttar hemifrån. Paret skildes enligt prästens noteringar: "Genom Stockholms Stads Consistorium förklarad skild från sin hustru". Och i husförhörsboken från Kungsholmen står det att Carolina Henrietta flyttade hemifrån den 4.6.1859. Det tragiska är att Victor dog exakt en vecka senare på grund av en "hjertsjukdom". Undrar hur det kändes för Carolina Henrietta? Även om man avskyr karln så ...?

I Tidning för Wenersborgs stad och län den 23.6.1859 läser jag:

Dödsfall: Stockholms Stads Sprutmästare, fabrikören Victor Sjöberg, hwilken under en tid av omkring 30 år innehaft nämnda befattning och derunder inlagt förtjenst genom den wård han egenat åt stadens eldsläckningsanstalter, genom anbringande af flera nya och tidsenliga uppfinningar, afled. Berättar Sw. L., d. 11 d:s.

Ja, som jag skrev i början hade nog Victor en hel del ansvar under branden i spinneriet. Både för brandman-
skapet och för brandsläckningsredskapen man använde på den tiden. Bortsett från kronprinsen. Han, Victor,
inte kronprinsen, hade ju själv både uppfunnit och tillverkat en hel del av dem. Men redskapen som fanns
till hands var tydligen inte i helt användbart skick, och många hade han för lagning på sin fabrik. Det låter
som om den natten, den 22 januari 1842, måste ha varit en mardrömsnatt även för Victor.

Orsaken till att jag berättar allt det här runt omkring, är att jag har svårt att förstå skillnaden mellan Gideons
fattiga liv och Victors, till en del så mycket mer framgångsrikt och välbärgat. Jag undrar också över hur
brödernas/familjernas relation kan ha varit? Före och efter branden? Allt måste ha varit oerhört svårt för alla.
Men nu får det vara nog med den här tragedin!

Källa: Allt detta har min syssling tillika släktforskare Kerstin Andersson forskat fram.
